

Дивнич Ганна

<https://orcid.org/0000-0003-4240-5391>

Researcher ID: R-1613-2016

*кандидат наук з державного управління
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Чернігівського національного технологічного університету
(Чернігів, Україна)
E-mail: anyahaidai@gmail.com*

Гайдай Наталія

<https://orcid.org/0000-0002-4534-9244>

*викладач кафедри педагогіки та методики
викладання іноземних мов
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)
E-mail: nataliahaidai@gmail.com*

ВИКЛАДАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ МЕТОДУ КОМУНІКАТИВНИХ ЗАВДАНЬ

Розвиток сучасної методики викладання англійської мови значною мірою залежить від поширення цієї мови як мови міжнародного спілкування та функціонування, а також як механізму виконання певних професійних або особистих завдань. Відповідно, якщо раніше граматичні форми вивчались через систему вправ, що повільно ускладнювались і вимагали багаторазового повторення, то сьогодні студенти мають, перш за все, усвідомити функцію тієї чи іншої граматичної структури і відчутти її практичну значущість.

***Мета** цієї статті – запропонувати практичні шляхи використання методу комунікативних завдань для засвоєння граматики у закладах вищої освіти на заняттях з практичної граматики або практики англійської мови. Цей метод надає висловлюванням комунікативної спрямованості та містить творчий компонент як необхідну складову, а відтак, підвищує мотивацію студентів до навчання та використання мови у запропонованих ситуаціях.*

***Методологія.** Зміст роботи базується на аналізі сучасних тенденцій у методиці викладання іноземних мов у вишах різних типів, зокрема рекомендацій щодо використання методу комунікативних завдань для навчання іноземних мов, а також на практичному досвіді авторів щодо його використання саме для навчання граматичного матеріалу зокрема.*

***Наукова новизна** цього дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняній методиці не лише розглянуто можливість навчання граматики за допомогою методу комунікативних завдань, але й підтверджено його*

ефективність та доцільність, наведено зразки комунікативних завдань, які вже використовуються у мовних і немовних ЗВО та дають позитивні результати.

*Зроблено **висновок**, що творчі комунікативно спрямовані завдання дійсно допомагають студентам усвідомити важливість виучуваних граматичних структур для їх подальшого спілкування в реальному житті, що виводить засвоєння граматики на якісно новий рівень. Окрім того, визначено перспективність подальшого вивчення можливості використання методу комунікативних завдань на заняттях з англійської мови професійного спрямування у немовних вишах, враховуючи специфіку предмету.*

***Ключові слова:** метод комунікативних завдань, граMATика, креативність, комунікативна спрямованість, мотивація.*

Постановка проблеми

Актуальність роботи. Важливим етапом формування граматичної компетентності є завершальний етап, коли студент має продемонструвати своє вміння вживати виучувану структуру коректно за формою та у відповідному контексті для висловлення власної думки. Як показує досвід, якщо не докласти додаткових зусиль, щоб вивести нову граматичну структуру в мовлення, студент, який щойно вживав, наприклад, модальні дієслова з різними формами інфінітиву, наприкінці заняття знову повертається до свого звичного “*maybe*”. Відповідно, завданням викладача є створити для студента таке комунікативне завдання, яке буде спонукати його вживати певні граматичні конструкції. Одним із способів спрямувати студента на використання щойно засвоєних граматичних структур у живому мовленні є метод комунікативних завдань (task based language teaching), який наразі активно розвивається та пропагується вітчизняними і зарубіжними методистами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проаналізувавши сучасні тенденції розвитку методики викладання англійської мови за кордоном та в Україні, О. Бескорса пропонує використання методу комунікативних завдань, у межах якого викладач стає фасилітатором навчального процесу, а саме навчання реалізується в процесі спілкування [1, 69]. Використання цієї

методики обґрунтовується також у роботі А. Палецької-Юкало, яка зазначає, що для досягнення належного рівня володіння іноземною мовою необхідно розглядати її як інструмент досягнення комунікативних цілей шляхом свідомого та осмисленого використання засвоєних знань, умінь і набутих навичок. Авторка зосереджується на використанні методу комунікативних завдань для формування лексичної компетентності на основі автентичних художніх творів [3, 82-83]. Водночас, наукові дослідження, присвячені використанню згаданого методу для викладання граматики, знаходимо лише в іноземних виданнях. Так, Д. Ларсен-Фріман розкриває можливість використання «цілеспрямованих завдань» (“focused tasks”) як елементу методу комунікативних завдань на заняттях з англійської граматики, тобто завдань, які спонукають студентів використовувати певні граматичні структури для досягнення поставленої мети. Наприклад, коли студентам дають карту і просять направити товариша у вказане місце, вони, напевно, використають прийменники місця та напрямку. Дослідниця підкреслює, що побудувати завдання, де певні граматичні структури необхідні, непросто, але, їх виконання значно прискорює засвоєнню граматики [4, 269-270].

Мета цієї статті полягає в тому, щоб запропонувати практичні шляхи використання методу комунікативних завдань для навчання граматики у мовних і немовних закладах вищої освіти на заняттях з практичної граматики або практики англійської мови.

Наукова новизна полягає в дослідженні можливостей використання методу комунікативних завдань для навчання граматики англійської мови та практики англійської мови в українських вишах різних типів – мовному й немовному. Цей метод широко рекомендується для вивчення англійської мови загалом і практики усного мовлення зокрема, особливо у роботах зарубіжних авторів, водночас його застосування у вітчизняній методиці для навчання граматичних структур залишається мало дослідженим.

Результати дослідження

Ключовим елементом методу комунікативних завдань є «завдання». Існує декілька варіантів визначення цього поняття, однак учені погоджуються з тим, що цей термін означає цілеспрямовану діяльність, яка передбачає осмислене використання мови. У цьому контексті головним викликом є поєднання використання мови та її вивчення [Graham Hall, 240]. Тобто, при розробці комунікативних завдань для навчання граматики англійської мови необхідно сформулювати таке завдання, виконання якого спонукає студентів на використання цільової граматичної структури.

Це завдання буде ще більш ефективним та мотивуючим, якщо міститиме творчу складову, адже тоді буде задіяна не лише логіка та знання граматики, але і креативність студента. Н. Боряк зазначає, що використання комунікативних творчих завдань сприяє розвитку мислення студентів, активізації їх фонових знань, прояву індивідуальності [2, 15].

Можна запропонувати декілька варіантів таких творчих завдань.

По-перше, студент може виконувати творче завдання за зразком, наприклад: *"Listen to the people talking about their schooldays. Note the use of 'wish-sentences'. Write a paragraph to the University newspaper article about your schooldays using 'wish-sentences' to talk about your regrets."* Таке завдання показує студентові, як виучувана структура може бути йому корисною для розповіді про власний досвід. Воно є, безперечно, комунікативним, наближеним до реального життя і, водночас, вимагає використання цільової граматичної структури.

По-друге, окрім зразка, студентові можна запропонувати схему, за якою він має викласти свої думки, наприклад: *"Write a message to your friend about the opportunity that you've missed. Use most of the following expressions: I shouldn't have... Instead, I should have ... I could have ... I didn't realize that I was supposed to... Because of that missed opportunity, I had to... In the future, I have to / should..."* [Focus on Grammar]. Таке завдання складніше, оскільки не дає готового зразка можливої відповіді та вимагає більшої креативності та

самостійності під час його виконання. Водночас зберігається комунікативна спрямованість завдання і його граматична наповненість.

Ще більш складним є завдання, коли студенти мають самостійно знайти можливість вжити граматичні моделі, що вивчаються, наприклад: *"Write a short note to a Chatroom describing the most embarrassing experience in your life. Use 5 Infinitives in different syntactic functions and 5 Predicative Complexes with the Infinitive."* За такого формулювання завдання студент абсолютно вільний у виборі, про що писати, але така свобода творчості може викликати й почуття розгубленості та невпевненості, особливо якщо таке завдання виконується вперше. В той же час, за умови регулярної роботи з завданнями подібного плану, студент звикає висловлювати свої думки без чітких обмежень і детальних інструкцій, у повній мірі демонструючи свій рівень знань і вмінь.

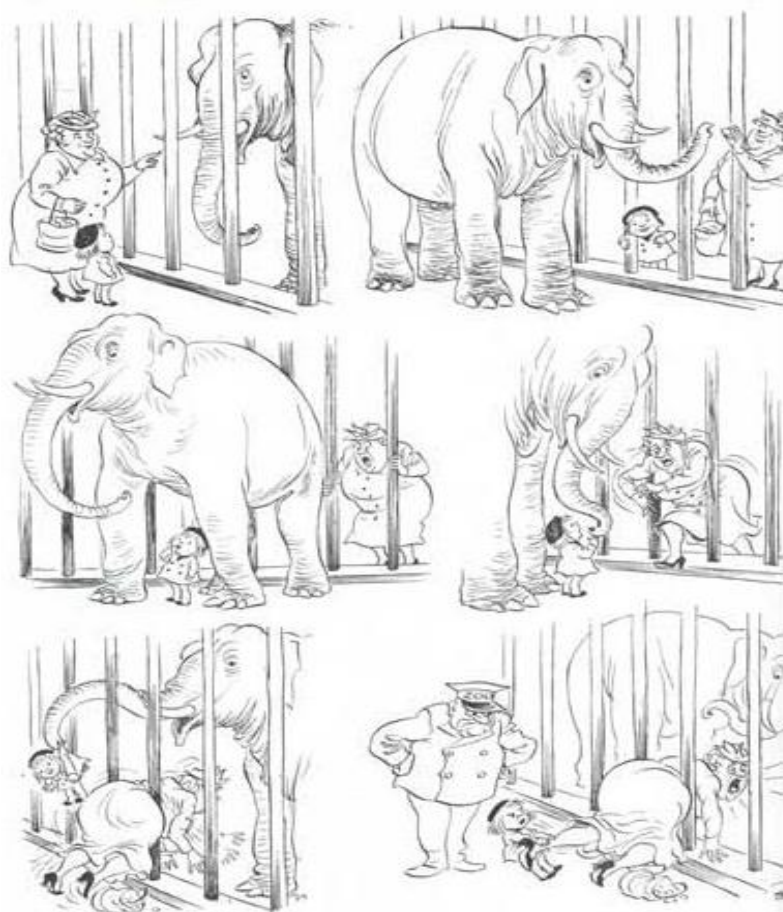
Ще одним ефективним інструментом викладання граматики у творчий спосіб через комунікативні завдання є використання коміксів, таких як, наприклад, комікси Герлуфа Бідструпа. Вони дуже різноманітні за тематикою і пропонують веселі сюжети, які можна розгорнути до обсягу тексту, тренуючись у вживанні певних граматичних структур.

Для того, щоб ці структури з'явилися у тексті, необхідно провести підготовчу роботу. На першому етапі студенти працюють в режимі Brainstorming для того, аби зрозуміти, як виучувані граматичні структури можуть згодитися в запропонованому контексті з урахуванням їх функцій, і напрацювати приклади їх вживання в різних частинах майбутнього висловлення рівня цілісного тексту. Після цього необхідно відібрати найбільш вдалі висловлення і тоді вже створювати для них загальний контекст.

На останньому етапі створення монологу рівня тексту студенти можуть працювати індивідуально, писати цілі тексти до запропонованих коміксів. В такому випадку буде цікаво порівняти різні тексти, написані за одним сюжетом. Можливий також інший режим роботи, коли студенти складають

історію разом, по черзі продовжуючи текст. Студент виконав свою частину роботи успішно, якщо знайшов можливість ужити виучувану граматичну структуру.

Також слід зазначити, що виконання творчого завдання може бути завданням для самостійної роботи студентів. Написавши текст, студент має також підкреслити граматичні конструкції і, можливо, зробити певний граматичний аналіз, що засвідчить їх свідоме вживання. Це значно полегшить і прискорить процес перевірки роботи студента. Така самостійна робота студентів дозволяє закріпити результат, отриманий на практичному занятті.

Наприклад (див. Рис. 1):
Make up a story using the following Infinitives in different patterns as well as your own ideas (see an elephant, come close, feed, slip between the bars, follow, squeeze, only to find herself stuck, do any harm, shocked to see, difficult to explain, a problem to solve)

Рис. 1. Комікс «Ситуація у зоопарку»

Джерело: сайт з коміксами Херлуфа Бідструпа <http://www.bidstrup.ru>

Висновки

Отже, загально погодженим є той факт, що іноземна мова повинна вивчатись через практику в спілкуванні у ситуаціях, що трапляються в реальному житті. Водночас залишається відкритим питання, як цього досягти під час засвоєння граматичних структур. На думку низки вчених, саме творчі завдання є найбільш наближеними до умов живого спілкування, оскільки студент має одночасно формувати і зміст свого висловлювання, і підбирати відповідну граматичну структуру для формулювання висловлення (усного чи письмового). Виконання творчих завдань дозволяє студентові усвідомити комунікативну цінність виучуваної структури та, сфокусувавши увагу на граматичній складовій свого мовлення, збагатити його, розширити можливості висловлювати власні думки. У цій статті запропоновані приклади творчих завдань із використанням зразка, схеми, коміксу, а також цілком вільного висловлення.

Перспективою подальших досліджень вважаємо вивчення особливостей використання методу комунікативних завдань для навчання граматики на заняттях з англійської мови професійного спрямування, оскільки такі заняття змістовно обмежені професійною тематикою, а вивчення граматики є лише одним із аспектів мови й елементом іншомовного освітнього процесу, який має вписуватись у загальну систему.

References

1. Бескорса О. Компаративний аналіз традиційних та інноваційних тенденцій викладання англійської мови у ВНЗ. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип. 7. Слов'янськ, 2018. С. 62–71.
Beskorsa O. (2018) Komparatyvnyi analiz tradytsiinykh ta innovatsiinykh tendentsii vykladannia anhliskoi movy u VNZ [Comparative analysis of traditional and innovative methods of teaching English at tertian institutions]. Profesionalizm pedahoha: teoretychni I metodychni aspekty. Vyp. 7. Slovianks.
2. Боряк Н. О. Комунікативний метод навчання граматики французької мови у вищому навчальному закладі. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки», 2016. № 16. С. 12–17.
Boriak N. O. (2016) Komunikatyvnyi metod navchannia hramatyky frantsuzkoi movy u vyshchomu navchalnomu zakladi [Communicative method of teaching French grammar in higher educational establishments]. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriiia "Pedahohichni nauky". No. 16.

3. Палецька-Юкало А. Використання методу комунікативних завдань для формування іншомовної лексичної компетентності на основі автентичних художніх творів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми, 2019. № 2 (86). С. 81–90.
Paletska-Yukalo A. (2019) Vykorystannia metodu komunikatyvnykh zavdan dlia formuvannia inshomovnoii leksychnoi kompetentnosti na osnovi avtencychnykh khudozhnykh tvoriv [The effects of Task-Based Language Teaching on formation of lexical competence on the basis of authentic literary texts]. Pedagogichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. Sumy. No. 2 (86).
4. Larsen-Freeman, Diane (2015) Thinking allowed. Research into practice: Grammar learning and teaching. *Lang. Teach.* 48. 2. P. 263–280.
5. Maurer J. Focus on Grammar. N.Y.: Longman, 2007. 503 p.

Hanna Dyvnych

<https://orcid.org/0000-0003-4240-5391>

ResearcherID: R-1613-2016

PhD in Public Administration

Associate professor of the Department of Foreign Languages
for Specific Purposes,

Chernihiv National University of Technology
(Chernihiv, Ukraine)

E-mail: anyahaidai@gmail.com

Nataliia Haidai

<https://orcid.org/0000-0002-4534-9244>

викладач кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г.Шевченка
(Чернігів, Україна)

E-mail: nataliahaidai@gmail.com

COMMUNICATIVE TASK BASED TEACHING GRAMMAR

Modernization of English language teaching nowadays largely depends on its spread as a language of international communication and its functioning as a mechanism for performing certain professional or personal tasks. Accordingly, traditional language classes based on gap-filling exercises don't meet the challenges of modern education any more. Nowadays the emphasis is laid on creating a meaningful process of studying when students understand the

communicative function of a grammatical pattern and feel its practical significance.

The purpose of this article is to offer practical ways of using the method of communicative tasks to master grammar at higher educational establishments in the classes of practical grammar or English language practice. The aforementioned method provides the utterances with communicative orientation and contains the creative component as a necessary element, and thus increases the students' motivation to learn and use the language in the given situations.

Methodology. The content of the article is based on the analysis of current trends in foreign languages teaching, in particular, recommendations on the use of the above-mentioned method of communicative tasks for teaching a foreign language in general, as well as on the practical experience of the authors in using it specifically for teaching and practicing grammatical material.

The scientific novelty of this work is proved by the fact that for the first time in the national methodology not only the possibility of teaching grammar through the method of communicative tasks has been considered, but also its effectiveness and expediency have been confirmed practically. The examples of certain communicative tasks which are used by some Ukrainian teachers in Grammar lessons at tertiary Universities are supplied.

It is **concluded** that creative communicative-oriented tasks really demonstrate to students the importance of learning grammatical structures for their further communication in real life and takes the acquisition of grammar to a new level. In addition, the necessity of further study of the possibility to use this method in the classes of English for specific purposes has been stated, taking into account the peculiarities of this course.

Key words: *method of communicative tasks, grammar, creativity, communicative orientation, motivation.*

Надіслано до редакції 09.10.2019